

Διάσκεψη Κορυφής Rio+20 (UNCSD)
«Το μέλλον που θέλουμε» (The future we want)
Μετά είκοσι έτη

Γεροντέλη, Α., Περιβαλλοντολόγος, ΜΔΕ του Ε.Μ.Π. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη»
Μιχαηλίδου, Ε., Γεωπόνος, ΜΔΕ του Ε.Μ.Π. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», Υπ. Δρ. Ε.Μ.Π.
Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π.
Οκτώβριος 2012

Εισαγωγή για «Το μέλλον που θέλουμε»

- Στη Διάσκεψη του 2012 (20-22 Ιουνίου), είκοσι χρόνια μετά τη Διάσκεψη Κορυφής του Ρίο του 1992, συμμετείχαν 10.047 εκπρόσωποι ΜΚΟ και άλλων "μειζόνων ομάδων" (major groups), καθώς και διαπιστευμένοι αντιπρόσωποι από 191 κράτη μέλη του ΟΗΕ και διεθνείς οργανισμούς. Στη Διάσκεψη πραγματοποιήθηκαν περισσότερες από 500 κύριες και παράλληλες εκδηλώσεις και 3.000 ανεπίσημες συνεδριάσεις. Ηχηρές απουσίες ήταν αυτές των Μπάρακ Ομπάμα, Άνγκελα Μέρκελ και Ντέιβιντ Κάμερον.
- Το Ρίο+20 αυτοχαρακτηρίστηκε ως «η πιο συμμετοχική Διάσκεψη στην ιστορία» καθώς και ότι αποτέλεσε «μια παγκόσμια έκφραση της δημοκρατίας» (United Nations Conference on Sustainable Development (UNCSD) President Dilma Rousseff). Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ συμφώνησαν στο γεγονός ότι «η Διάσκεψη αποτέλεσε ευκαιρία κινητοποίησης και ενεργού δράσης των πολιτών» (Ford, 2012).
- Στη Διάσκεψη συζητήθηκε πρόταση για γενική υιοθέτηση των **Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals) (UNCSD, 2012)**, σε συνέχεια των Στόχων της Χιλιετίας του 2000, οι οποίοι «ισχύουν» μέχρι το 2015, προκειμένου να υπάρχει καλύτερη παρακολούθηση της εφαρμογής των στρατηγικών για τη «βιώσιμη ανάπτυξη», είκοσι χρόνια μετά τη Διάσκεψη του 1992. Οι στόχοι είναι οι εξής:

SDG1 Sustainable Consumption and Production (Βιώσιμη Κατανάλωση και Παραγωγή)
SDG2 Sustainable livelihoods, youth & education (Βιώσιμα αγαθά, νεολαία και εκπαίδευση)
SDG3 Climate sustainability (Κλιματική βιωσιμότητα)
SDG4 Clean energy (Καθαρή ενέργεια)
SDG5 Biodiversity (Βιοποικιλότητα)
SDG6 Water (Νερό)
SDG7 Healthy seas and oceans (Υγιείς θάλασσες και ωκεανοί)
SDG8 Healthy forests (Υγιή δάση)
SDG9 Sustainable agriculture (Βιώσιμη γεωργία)
SDG10 Green cities (Πράσινες πόλεις)
SDG11 Subsidies and investment (Επιχορηγήσεις και επενδύσεις)
SDG12 New Indicators of progress (Νέοι δείκτες προόδου)
SDG13 Access to information (Πρόσβαση σε πληροφορία)
SDG14 Public participation (Δημόσια συμμετοχή)
SDG15 Access to redress and remedy (Πρόσβαση σε υπηρεσίες περίθαλψης)
SDG16 Environmental justice for the poor and marginalized (Περιβαλλοντική δικαιοσύνη για τους φτωχούς και τους περιθωριοποιημένους)
SDG17 Basic health (Βασική υγεία)

Παρά την πανθομολογούμενη αποτυχία εκπλήρωσης των σχετικών στόχων του 1992 και του 2000 (Ρόκος, 2003, 2005αβ, UNDP, 1999-2004), συμφωνήθηκε και πάλι η ανάγκη για υιοθέτηση των παραπάνω στόχων. Οι στόχοι αυτοί σε μεγάλο βαθμό αποτελούν κωδικοποίηση των βασικών σημείων του εγγράφου “The future we want”, που συζητήθηκε και τελικά υπογράφηκε στο τέλος της Συνόδου. Το κείμενο είχε δοθεί στη δημοσιότητα αρκετούς μήνες νωρίτερα και είχαν την ευκαιρία διεθνείς αλλά και μικρότεροι οργανισμοί, ιδρύματα κ.λπ., να εκφράσουν τις προτάσεις τους πριν την οριστική διαμόρφωσή του. Βασικά σημεία του εγγράφου είναι τα εξής:

- Ανανέωση των πολιτικών δεσμεύσεων και επαναπροσαρμογή των αρχών και των σχετικών σχεδίων δράσης που είχαν συμφωνηθεί το 1992 στην Σύνοδο Κορυφής του Ρίο, στην οποία εκτοξεύθηκε το ιδεολόγημα της "βιώσιμης" ή "αειφόρου" ανάπτυξης (αλλά στην πράξη για τους έχοντες και κατέχοντες μόνο).
- Σε θεσμικό επίπεδο, αναγνωρίζεται ότι χρειάζεται ενδυνάμωση και ολοκλήρωση των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση) σε διεθνές, περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο.
- Γίνεται προσπάθεια αντικατάστασης του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη» από τους εξίσου κενούς περιεχομένου και αντιφατικούς όρους «πράσινη ανάπτυξη» και «πράσινη οικονομία».
- Διαπιστώνεται ότι υπάρχει σημαντικό χάσμα ανάμεσα στις αποφάσεις που λαμβάνονται κατά καιρούς στις Διεθνείς Διασκέψεις Κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη και στην εφαρμογή τους, ενώ ταυτόχρονα προκύπτουν νέες σημαντικές προκλήσεις για την ανθρωπότητα.
- Γίνεται εκτενής αναφορά σε θεματικές περιοχές και διατομεακά θέματα, τα οποία χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής (μεταξύ των οποίων και τα βουνά), κάνοντας συστάσεις για τις στρατηγικές διαχείρισής τους.

Rio Conventions Pavilion

Μεταξύ των ανεπίσημων συνεδριάσεων που πραγματοποιήθηκαν, αξιοσημείωτη είναι η Rio Conventions Pavilion (RCP or the Pavilion, 13-22 Ιουνίου 2012). Σκοπός της συνεδρίασης ήταν η διάχυση πληροφόρησης αλλά και η ευαισθητοποίηση γύρω από θέματα βέλτιστων πρακτικών και επιστημονικών ευρημάτων/πορισμάτων, τα οποία προκύπτουν μέσα από την εφαρμογή των Συνθηκών για την κλιματική αλλαγή (UN Framework Convention on Climate Change: UNFCCC), για τη βιολογική ποικιλότητα (Convention on Biological Diversity: CBD) και για την καταπολέμηση της ερημοποίησης (UN Convention to Combat Desertification: UNCCD), μέσα στο πλαίσιο της επίτευξης των στόχων της χιλιετίας (Millennium Development Goals (MDG's)). Από τις παραπάνω θεματικές ενότητες, αυτές που παρουσίασαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον ήταν οι ακόλουθες:

- Αυτόχθονες Τοπικές Κοινότητες (Indigenous and Local Communities): Στην εισαγωγική τους τοποθέτηση, οι εκπρόσωποι των αυτόχθονων και τοπικών κοινοτήτων υπογράμμισαν τη σημασία του πολιτισμού, ως θεμελιώδους συνιστώσας της ανάπτυξης. Συγκεκριμένα ανέφεραν ότι: *«η επιβίωση των αυτόχθονων κοινοτήτων στηρίζεται στον πολιτισμό τους, στον τρόπο συνύπαρξής τους με τη φύση, στις αξίες, στις ηθικές επιλογές και πράξεις τους»*. *«Οι αυτόχθονες κάτοικοι καλούν τους πολίτες του κόσμου να επιστρέψουν στην επικοινωνία και την αρμονία με τη Μητέρα Φύση και να υιοθετήσουν ένα νέο παράδειγμα πολιτισμού, το οποίο να στηρίζεται στην «Αξιοβίωτη Ζωή» (“Buena Vivir or Living Well.”)*. Οι τοπικές αυτές κοινότητες πλήττονται ιδιαίτερα από τις επεκτατικές πολιτικές του βιομηχανικού και εξορυκτικού τομέα και διεκδικούν το δικαίωμα να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στις αποφάσεις που αφορούν την ίδια τους τη γη. Ταυτόχρονα υπογραμμίζουν τη σημασία της διαφύλαξης της αυτόχθονης παραδοσιακής γνώσης, η οποία μπορεί, αν μελετηθεί επαρκώς από τους επιστήμονες, να δώσει πρακτικές λύσεις στα πολλαπλά περιβαλλοντικά, κοινωνικά, οικονομικά προβλήματα, ανακουφίζοντας έτσι τους τοπικούς πληθυσμούς. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, η τοπική κοινωνία δεν αξιοποιείται ως πηγή πρωτογενούς πληροφόρησης και ως φορέας πρωτοβουλίας για την κάθε περιοχή, αλλά μόνο ως εργαλείο για την εφαρμογή των, εκάστοτε, προαποφασισμένων δράσεων (Γεροντέλη κ.ά., 2010)

Η «διάσωση» της τοπικής γνώσης και παράδοσης, είναι σημαντική και για έναν ακόμα λόγο, ότι θα αποτελέσει την παρακαταθήκη για τις μελλοντικές γενιές, διότι στην πράξη η παράδοση είναι το απόσταγμα της εξέλιξης των κοινωνιών στο πέρασμα του χρόνου. Επομένως δεν αρκεί μόνο να διατηρείται αυτό που μας έχει παραδοθεί, χρειάζεται να εμπλουτίζεται έτσι ώστε να ενσωματώνεται μέσα στην πραγματικότητα της εποχής και να παραδίδεται πλουσιότερο αλλά και αυθεντικό στις επόμενες γενιές (Γεροντέλη κ.ά., 2010), οι οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν ακόμη πιο δυσεπίλυτα διλήμματα. Παράλληλα, τέθηκαν ζητήματα σχετικά με την οικονομική αποτίμηση της γης (Economic Valuation of Land: EVL), τη «Βιώσιμη Διαχείριση Γης» (Sustainable Land

Management:SLM) και την αξιολόγηση και «αξιοποίηση» των υπηρεσιών οικοσυστήματος, στο πλαίσιο της «Αειφόρου/Βιώσιμης Πράσινης Οικονομίας». Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, η ολόσωστη ανάλυσή τους βρίσκεται σε πλήρη αντίφαση με τις θεμελιώδεις αρχές της «βιώσιμης» ή «αειφόρου» ανάπτυξης πυρήνας των οποίων είναι η ασύδοτη λειτουργία του ανταγωνισμού των αγορών χωρίς κανόνες όρια και ηθικούς φραγμούς, με δραματικές συνέπειες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον (Ρόκος, 2003).

- Οικοσυστημικές προσεγγίσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή (Ecosystem-based approaches to adaptation): Η οικοσυστημική προσέγγιση εμφανίζεται ως η πλέον κατάλληλη για να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα της κλιματικής μεταβολής, καθώς προσφέρει οφέλη στις φτωχές αγροτικές και συχνά απομονωμένες περιοχές, οι οποίες για την επιβίωσή τους, στηρίζονται μόνο στη διατήρηση και προστασία των φυσικών τους διαθεσίμων. Η συνεχής υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, η μείωση της βιοποικιλότητας, η αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου οδηγούν σε αντίστοιχη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης αυτών των πληθυσμών. Μέσα από τη Συνθήκη για τη Βιολογική Ποικιλότητα (CBD: <http://www.cbd.int/>) έχει προκύψει μια βάση δεδομένων με πάνω από 600 μελέτες περίπτωσης (case studies), οι οποίες παρουσιάζουν παραδείγματα καλής πρακτικής. Τονίστηκε και σε αυτό το σημείο, η αξία και σημασία της παραδοσιακής γνώσης και η «επένδυση» σε αυτήν, όπως για παράδειγμα η διατήρηση και επέκταση της χρήσης αναβαθμίδων (terraced systems) στις ορεινές και με έντονο ανάγλυφο περιοχές. Οι πρακτικές οικοσυστημικής προσέγγισης βρίσκουν εφαρμογή και στα παράκτια οικοσυστήματα, τα οποία είναι γνωστό ότι πλήττονται ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και απαιτούνται άμεσα εφαρμόσιμες λύσεις για την ελαχιστοποίηση των απωλειών τόσο στα φυσικά όσο και στα ανθρωπογενή οικοσυστήματα.

Εν τούτοις οι πραγματικές πρακτικές στο πλαίσιο των πλανητικών, πλέον, νεοφιλελεύθερων πολιτικών «βιώσιμης ή αειφόρου» ανάπτυξης, όχι μόνο αγνοούν μια τέτοια αντίληψη αλλά επισπεύδουν την πραγματοποίηση οποιασδήποτε ατεκμηρίωτης και αναξιόπιστης επιστημονικά, αλλά και οικονομικά τελικά, και κοινωνικά «επένδυσης», ερήμην κάθε υφιστάμενου νόμου για ανάπτυξη με σεβασμό του «ολικού» περιβάλλοντος, διασπαθίζοντας τα φυσικά και ανθρώπινα διαθέσιμα, με το ψευδεπίγραφο δήθεν επιχείρημα «για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας» (Ρόκος, 2003, 2005αβ)

- Καταπολέμηση της ερημοποίησης και αποκατάσταση υποβαθμισμένης γης: Στη συνεδρίαση αυτή τονίστηκε από τους εισηγητές η ανάγκη για ολοκληρωμένες και καινοτόμες προσεγγίσεις αλλά και η κινητοποίηση της επιστημονικής κοινότητας στα ζητήματα ξηρασίας, υποβάθμισης των εδαφών και ερημοποίησης, προκειμένου να υπάρξει ένα ισχυρό πλαίσιο μέτρων και προτεινόμενων εφαρμογών. Σύμφωνα με τον Jan McAlpine (Director, UN Forum on Forests) «το έδαφος είναι σαν το αίμα στις φλέβες μας, χωρίς αυτό τίποτα πάνω στον πλανήτη δεν μπορεί να επιβιώσει». Ο Jochen Flasbarth (President, German Federal Environment Agency) επισήμανε ότι «12 εκατομμύρια εκτάρια εδάφους χάνονται καθημερινά σε παγκόσμιο επίπεδο» και ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε πώς «το πρόβλημα της υποβάθμισης του εδάφους δεν αφορά μόνο στις αναπτυσσόμενες περιοχές». Ο Kanayo Nwanze (President, International Fund for Agricultural Development) έδωσε έμφαση στο γεγονός ότι «δεν θα πρέπει οι μικροί τοπικοί παραγωγοί, αγρότες και κτηνοτρόφοι να θεωρούνται υπαίτιοι για το πρόβλημα της υποβάθμισης των εδαφών. Αντιθέτως, θα πρέπει να ειδωθούν ως οι σημαντικότεροι διαχειριστές της γης και της βιοποικιλότητας». Γι' αυτό το λόγο και προωθήθηκαν απόψεις, οι οποίες κάνουν λόγο για ενδυνάμωση των μικρών γεωργών και κτηνοτρόφων, στο επίπεδο των τεχνολογικών και οικονομικών γνώσεών τους, έτσι ώστε να προστατεύουν και να διαχειρίζονται καλύτερα το «φυσικό τους κεφάλαιο» και να μπορούν να εξασφαλίζουν καλύτερο βιοτικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό το εγχείρημα, είναι η συνεργασία μεταξύ επιστημόνων, τοπικών κυβερνήσεων, ΜΚΟ και αγροτικού πληθυσμού. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, μόνο ένας από τους συμμετέχοντες επισήμανε ότι «η έρευνα και η ανάπτυξη πρέπει να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών». Στο ζήτημα της ερημοποίησης προτείνεται η

συνέχιση των εφαρμοζόμενων μέτρων τοπικής αναγέννησης (local regeneration measures) και η στροφή προς «κλιματικά έξυπνα αγροτικά συστήματα» (climate smart agriculture systems).

Και εδώ η αναπόδραστη αντίφαση ανάμεσα στα ευχολόγια και την πράξη, όταν σήμερα μεγάλες δυνάμεις στο πλαίσιο των στρατηγικών γεωπολιτικών τους συμφερόντων για τα θέματα ενέργειας και ασφάλειας της διατροφής ενοικιάζουν, αντί πινακίου φακής, από φυλάρχους, διεφθαρμένους κυβερνήτες πάμπτωχων χωρών τεράστιες εκτάσεις, προάγοντας τα βιοκαύσιμα και καταδικάζοντας τους φτωχούς τοπικούς πληθυσμούς στη χειρότερη πείνα και εξαθλίωση (Ρόκος, 2003)

- Προστατευόμενες περιοχές και Παγκόσμιες Περιβαλλοντικές Προκλήσεις (Protected Areas Meeting Global Environmental Challenges): Στη συγκεκριμένη συνεδρίαση έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί κατά πόσο η σωστή χωροθέτηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, μπορεί να συνεισφέρει, μακροπρόθεσμα, στην «πράσινη οικονομία» και στις προκλήσεις της «αιεφορίας». Αν και κάποια πρόοδος έχει επιτευχθεί, όπως υποστηρίζουν, χωρίς να το αποδεικνύουν με οποιοδήποτε στοιχείο, οι ειδικοί θεωρούν ότι υπάρχουν ακόμα πολλά βήματα να γίνουν. Η κλιμάκωση των δράσεων βασίζεται στην στρατηγική τριών αξόνων: προστασία, σύνδεση και αποκατάσταση προστατευόμενων περιοχών και ενσωμάτωση όλων αυτών σε έργα υποδομής, στρατηγικές προσαρμογής και αναπτυξιακού σχεδιασμού. Ο αντίλογος έρχεται από τους ίδιους τους γηγενείς πληθυσμούς, οι οποίοι υποψιάζονται ότι τα κίνητρα πίσω από αυτά τα προγράμματα, είναι να επιτραπεί η εξαγωγή των φυσικών τους διαθεσίμων και να γίνει εκμετάλλευση της τοπικής τους βιοποικιλότητας, προς όφελος των εμπλεκόμενων πολυεθνικών εταιριών και όχι για τη διαφύλαξη και εξασφάλιση της τοπικής χρήσης αυτών των διαθεσίμων. (<http://www.vrahokipos.gr/history/75-zapatistas/99-ppp.html?start=7>). Ο εκπρόσωπός τους, έδωσε έμφαση στην ανάγκη για ενδυνάμωση των τοπικών πληθυσμών απέναντι στον κίνδυνο απαλλοτρίωσης και «βίαιης έξωσης» από τη γη τους, στο όνομα της «ανάπτυξης».

Μια πρώτη κριτική αποτίμηση

- Λόγω του τεράστιου αριθμού των συμμετεχόντων και των παράλληλων εκδηλώσεων η Διάσκεψη αυτή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη ήταν μία από την μεγαλύτερες και πιο πολυέξοδες που πραγματοποιήθηκαν ποτέ, χωρίς ωστόσο να υπάρχει –όπως άλλωστε πάντα– αντιστοιχία μεταξύ μεγέθους και αποτελέσματος.

- Το κείμενο το οποίο υιοθετήθηκε είναι ένα μη δεσμευτικό κείμενο, χωρίς κανένα συγκεκριμένο στόχο και χρονοδιαγράμματα, ένα ευχολόγιο δηλαδή όπως και όλα τα προηγούμενα, το οποίο δεν μπορεί στην πραγματικότητα να αλλάξει τη στάση των νεοφιλελεύθερων κυρίως ηγεσιών σε πλανητικό επίπεδο, απέναντι στα σύγχρονα δραματικά προβλήματα περιβάλλοντος, ανάπτυξης και φτώχειας. Όπως εύστοχα διαπίστωσε ο εκπρόσωπος του WWF, το κείμενο προς διαπραγμάτευση ήταν πλούσιο σε ρήματα όπως τα "υποστηρίζω", "παροτρύνω" και "προωθώ", αλλά φτωχό σε πιο δυναμικές και αποφασιστικές λέξεις όπως το "πρέπει" και το "θα γίνει". Χαρακτηριστική αναλογία είναι αυτή μεταξύ των λέξεων "υποστηρίζω" και "θα γίνει". Η πρώτη χρησιμοποιείται περίπου ενενήντα εννιά φορές, ενώ η δεύτερη μόλις πέντε.

- Το χάσμα στην κατανομή του πλούτου και οι τελείως διαφορετικές προτεραιότητες ανάμεσα στα πλούσια και τα φτωχά κράτη, εκμηδένισαν εκ προοιμίου την όποια αξιοπιστία των συμφωνηθέντων στόχων της Διάσκεψης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ανταποκριτής του Associated Press (Brooks, 2012), «*δύσκολα εύρισκε κανείς έστω και μια ικανοποιημένη ψυχή μετά το τέλος της Διάσκεψης*». Ακόμα και ο Γενικός Γραμματέας της Διάσκεψης Sha Zukang δήλωσε στο κλείσιμο των συνεδριών ότι «*τα αποτελέσματα δεν ικανοποιούν κανένα. Η δουλειά μου ήταν να τους κάνω όλους εξίσου δυσαρεστημένους*». Ο Γενικός Διευθυντής της Greenpeace International Kumi Naidoo χαρακτήρισε τη Διάσκεψη «*αποτυχία επικών διαστάσεων*», προσθέτοντας ότι «*πρόκειται για το μακροσκελέστερο σημείωμα αυτοκτονίας στην ιστορία*». Απέδωσε το γεγονός ότι δεν λάβαμε «*το μέλλον που θέλουμε*» στο ότι «*δεν έχουμε τους ηγέτες που χρειαζόμαστε*». Σύμφωνα με τον ίδιο, οι πιο ισχυρές χώρες υποστήριξαν τις επιχειρήσεις ως συνήθως, δίνοντας, ντροπιαστικά, προτεραιότητα στο ιδιωτικό κέρδος και όχι στους ανθρώπους και τον πλανήτη (Walsh, 2012, Watts and Ford, 2012).

- Τόσο στις επίσημες όσο και στις ανεπίσημες συνεδριάσεις, έγινε φανερό ότι κάθε ενδιαφερόμενο μέρος, οραματίζεται την έννοια της «πράσινης ανάπτυξης» με διαφορετικό τρόπο. Για κάποιους πρέπει να στηρίζεται σε γερές κοινωνικές βάσεις, να εξασφαλίζει τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα για φαγητό, καθαρό νερό και εργασία, να εστιάζει στη μείωση της φτώχειας, στον πολιτισμό και στη λαϊκή σοφία (collective wisdom), αλλά και να είναι δεσμευτική για όλους (ICIMOD, 2012), ενώ για κάποιους άλλους πρόκειται μόνο για μια διαδικασία «πράσινης» οικονομικής μεγέθυνσης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ο διάδοχος όρος της «βιώσιμη/αειφόρου ανάπτυξης» φαίνεται πως δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τον προκάτοχό του, αφού τα διλήμματα, οι ασάφειες και η μερικότητα, εξακολουθούν να υπάρχουν και στην έννοια της «πράσινης ανάπτυξης».

- Από τις παράλληλες συνεδριάσεις, έγινε φανερό ότι για να αντιμετωπιστούν οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές αναπτυξιακές προκλήσεις και οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις, απαιτείται ολιστική προσέγγιση. Εντούτοις, αν και το ίδιο το επίσημο έγγραφο της Διάσκεψης αναφέρεται στην ανάγκη ολοκλήρωσης των τριών διαστάσεων της ανάπτυξης, στην πράξη δίνεται μονομερώς έμφαση στην οικονομική διάσταση και μεγέθυνση σε βάρος της κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης, ενώ αγνοούνται παντελώς η πολιτισμική, πολιτική και τεχνική/τεχνολογική διάσταση της ανάπτυξης. Επίσης εντοπίστηκε ένα θεμελιώδες κενό μεταξύ επιστήμης, πολιτικής και πρακτικής εφαρμογής και των αντίστοιχων συστημικών ευχολογίων. Διότι δεν αρκεί να λέμε «ξέρουμε τι πρέπει να γίνει» πρέπει να μπορεί αυτό να υλοποιείται. Χρειάζεται άρα η σωστή συλλογή των απαραίτητων και κατάλληλων δεδομένων των Ολοκληρωμένων Αποδόσεων (Ρόκος, 1980), η ανάλυση και σύνθεσή τους και ο κατάλληλος τρόπος σύνδεσής τους με την πολιτική πρακτική. Αυτό κατέστη δυνατό στο Rio Conventions Pavilion καθώς παρουσιάστηκαν πολλές συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και έγιναν δεσμευτικές κινήσεις π.χ. εθελοντικές συμφωνίες μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και εξασφάλιση άμεσης χρηματοδότησης, ακολουθώντας την άποψη «πιστεύω κάτι, όταν το βλέπω» (seeing is believing).

Από το 1992, όταν πραγματοποιήθηκε η πρώτη διάσκεψη του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και καθιερώθηκε ο αμφιλεγόμενος όρος "βιώσιμη ανάπτυξη", έννοια την οποία με συστηματικότητα έχουμε από τότε ως και σήμερα αποδομήσει, αποδεικνύοντας βήμα προς βήμα την αντικειμενική εκ γενετής, αλλά ψιμυθιωμένη και ωραιοποιημένη, αναξιοπιστία της στους καιρούς που βασιλεύει η ασυδοσία των χρηματοπιστωτικών κυρίως αγορών της νέας τάξης. Προφητική θα μπορούσε να θεωρηθεί η επιστολή προς τους πολίτες του κόσμου του Δημήτρη Ρόκου που δημοσιοποίησε την 1^η Ιουνίου 1992, πριν αρχίσει η Διάσκεψη του Ρίο, συνοπογράφοντάς την η εφημερίδα "Ελευθεροτυπία", στην οποία ο Δ.Ρ. καλούσε, μεταξύ άλλων, τους «υποψιασμένους, συνειδητούς, ώριμους, δημιουργικούς, υπεύθυνους, χειραφετημένους και ενεργούς πολίτες» να συνειδητοποιήσουν ότι «μπορούν να αλλάξουν τους ηγέτες τους με την ψήφο τους, να ενθαρρύνουν ή να αποθαρρύνουν πολιτικές με την εμπιστοσύνη τους, να ελέγχουν την αγορά με τη ζήτησή τους, να στηρίζουν αξίες με τη στάση και το παράδειγμά τους και ν' ανοίξουν ένα παράθυρο στην ελπίδα με την υπευθυνότητα και την κοινωνική τους πράξη» βασιζόμενοι σε «απλές, παλιές πανανθρώπινες αξίες της ειρήνης, της ομορφιάς, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της αρμονικής ζωής με τη φύση και τους ανθρώπους και της χαράς της δημιουργίας» (βλ. Παράρτημα Ι). Είκοσι χρόνια μετά, η πολυδιάστατη πολιτική, οικονομική, κοινωνική, ηθική, πολιτισμική και περιβαλλοντική κρίση σε πλανητικό επίπεδο, αποτελεί αδιάψευστο κριτήριο για την ανάγκη ριζικής αλλαγής της αντίληψης, της έννοιας και του περιεχομένου της "ανάπτυξης" (Ρόκος, 2012) στην κατεύθυνση των αρχών και πρακτικών της Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης. Η Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη αποτελεί το θεμελιακό θεωρητικό υπόβαθρο:

- του μαθήματος "Εισαγωγή στις Επιστήμες της Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος" του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη" και των συλλογικών σχετικών διεπιστημονικών ερευνητικών εργασιών του,
- των πρωτοβουλιών και δράσεων του Μετσόβιου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών Ευρωπαϊκών πολιτισμών (<http://www.ntua.gr/MIRC/>) και

- των κειμένων του Δ.Ρ. από το 1963 μέχρι σήμερα (Ρόκος, 2003, 2005), ορισμένα από τα οποία δημοσιεύονται και στον διαδικτυακό τόπο του Δ.Μ.Π.Σ. του Ε.Μ.Π. "Περιβάλλον και Ανάπτυξη" <http://www.survey.ntua.gr/environ/> (Κείμενα για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη).

Σήμερα οι πολιτικές "βιώσιμης" δήθεν ανάπτυξης οδήγησαν τον πλανήτη, τους λαούς της γης και το περιβάλλον σε τραγική κατάσταση και η μόνη "βιωσιμότητα" που συζητείται πλέον είναι η βιωσιμότητα του χρέους των κρατών και των λαών, ενώ δίνονται λύσεις μόνο για τα χρέη του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με τις αλληπάλληλες «ανακεφαλαιώσεις» των χρεοκοπημένων τραπεζών, οι οποίες χρεώνονται τελικά και μόνο στους έντιμους πολίτες.

Ρίο+20 και ορεινές περιοχές

Στο κείμενο "The future we want" που υιοθετήθηκε, οι παράγραφοι 210-212 αναφέρονται στα βουνά. Οι παράγραφοι αυτές, τέθηκαν προς διαβούλευση αρκετούς μήνες πριν, στην οποία έλαβε μέρος ενσυνείδητα, γνωρίζοντας όμως εκ προοιμίου ότι ακόμη και αν υιοθετηθεί θα περιλαμβανόταν σε ένα άσφαιρο ευχολόγιο όπως και έγινε, με πρότασή του και το Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. (βλ. Παράρτημα ΙΙ). Αρχικά είχε προβλεφθεί μία μόνο παράγραφος για τις ορεινές περιοχές όμως διατυπώθηκε πληθώρα προτάσεων και παρεμβάσεων κατά τη διαβούλευση, καθώς και επισημάνσεις για σοβαρές παραλείψεις.

Το τελικό κείμενο το οποίο υιοθετήθηκε και παρατίθεται ολόκληρο στο Παράρτημα ΙΙΙ, είναι εμφανώς βελτιωμένο σε σχέση με το αρχικά προτεινόμενο. Δόθηκε έμφαση στη βιοποικιλότητα, ενώ έγινε εκτενέστερη αναφορά στους κινδύνους και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι και το περιβάλλον των ορεινών περιοχών. Επίσης προστέθηκαν προτάσεις σχετικά με την προσέγγιση την οποία πρέπει να ακολουθήσουν τα κράτη ανά τον κόσμο προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης των ορεινών περιοχών. Προτάσεις όπως η ανάγκη για ολιστική προσέγγιση καθώς και για υιοθέτηση πολιτικών ειδικά για τις ορεινές περιοχές, είχαν διατυπωθεί και από το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στη σχετική διαβούλευση. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση οι παράγραφοι που αφορούν στις ορεινές περιοχές δεν είναι δεσμευτικές για τα κράτη, καθώς ακολουθώντας το γενικότερο κλίμα του συνολικού κειμένου προτείνουν απλώς την υιοθέτηση στρατηγικών προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης της φτώχειας και της προστασίας του περιβάλλοντος, χωρίς συγκεκριμένες υποχρεώσεις, χρονοδιαγράμματα και στόχους, και μάλιστα στο πλαίσιο των σε πλανητικό επίπεδο νεοφιλελεύθερων πολιτικών, οι οποίες έχουν καταστήσει πλέον παρίες το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού. Τέλος, κατά τη διάρκεια των εργασιών της Διάσκεψης έλαβαν χώρα οι εξής παράλληλες εκδηλώσεις με αντικείμενα που αφορούν στις ορεινές περιοχές:

Θέμα εκδήλωσης	Διοργανωτής
Mountain Pavilion	Κυβέρνηση του Περού
Mountain knowledge solutions for sustainable green economy and improved water, food, energy, and environment nexus	International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD)
Global Youth Forum on Mountain Issues and Sustainable Actions: A multi-stakeholder dialogue on youth engagement for sustainable mountain development	International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD)
Women at the Frontline of Sustainable Mountain Development	International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD)
Glaciers and Sustainability in the Anthropocen	CEDHA (Centro de Derechos Humanos y Ambiente)
Sustainable Development in the Face of Rapid Climate Change: High Alpi	International Cryosphere Climate Initiative (ICCI)
Pro-poor Payment for Ecosystems Services: global knowledge networking	Regional Environmental Centre for Central Asia (CAREC)
Scalable Solutions - Managing water for economies, communities and nature	WWF International
A roadmap for ECE Forests in a Green Economy	United Nations Economic Commission for Europe (UNECE)

Από τις εκδηλώσεις οι οποίες είχαν ως κεντρικό θέμα το περιβάλλον και την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών η σημαντικότερη ήταν το Mountain Pavilion, η οποία πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης του Περού από 13-24 Ιουνίου. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης παρουσιάστηκαν δεκάδες εκθέσεις, απόψεις και παραδείγματα από όλο τον κόσμο και διεθνείς οργανισμούς οι οποίοι ασχολούνται με τα βουνά, στις εξής γενικές θεματικές κατηγορίες:

1. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και μείωση των καταστροφών
2. Νερό και βουνά.
3. Επενδύσεις στα βουνά: Μεταλλευτικές βιομηχανίες, τουρισμός, υποδομές, καθαρή ενέργεια και μεταβολές στις χρήσεις γης.
4. Ασφάλεια τροφίμων, αυτάρκεια και ισότητα φύλων.
5. Υπηρεσίες οικοσυστήματος και βιοποικιλότητα.

Επιπλέον στο πλαίσιο των εκδηλώσεων αυτών πραγματοποιήθηκε η 3^η Παγκόσμια Σύνοδος του Mountain Partnership μετά από 8 ολόκληρα χρόνια. Υπενθυμίζουμε ότι το Mountain Partnership σχηματίστηκε υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών το 2002, το οποίο είχε οριστεί ως Διεθνές Έτος Βουνών, με στόχο τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων των ορεινών περιοχών και την προστασία του ορεινού περιβάλλοντος σε όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της Συνεργασίας, αυτή τη στιγμή συμμετέχουν εθελοντικά 50 χώρες, 16 διακυβερνητικοί οργανισμοί και 127 "μείζουσες ομάδες" (major groups). Και μόνο το γεγονός ότι ακόμα και η εθιμοτυπική Σύνοδος της μοναδικής Συνεργασίας σε Παγκόσμιο Επίπεδο για τα βουνά δεν είχε πραγματοποιηθεί για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα, αποδεικνύει την μηδενική πρόοδο που έχει σημειωθεί όλα αυτά τα χρόνια ειδικά για τις ορεινές περιοχές, παρά τις σχετικές θεωρητικές εξαγγελίες (Μιχαηλίδου και Ρόκος, 2010, Michailidou and Rokos, 2011).

Σε διεθνές επίπεδο τα θέματα που απασχολούν αυτή τη στιγμή περισσότερο τις ορεινές περιοχές, όπως αντικατοπτρίζονται στις συνεδριάσεις του Mountain Pavilion, αλλά και τις υπόλοιπες σχετικές παράλληλες εκδηλώσεις, είναι κυρίως η «πράσινη οικονομία» και δευτερευόντως η διαχείριση των φυσικών διαθεσίμων, η κλιματική αλλαγή, τα δάση, οι υπηρεσίες οικοσυστήματος, αλλά και ο ρόλος των νέων και των γυναικών στη «βιώσιμη» ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

Σε κάθε περίπτωση, φαίνεται ότι τα εξαγόμενα από τις εκδηλώσεις αυτές, δεν επηρέασαν το κείμενο το οποίο ψηφίστηκε, αφού αυτό ήταν ήδη προαποφασισμένο πριν από την έναρξη των εργασιών της Διάσκεψης, ενταγμένο στο γενικότερο πλαίσιο των νεοφιλελεύθερων αρχών της δήθεν «βιώσιμης» και α-νόητης «αιφόρου» ανάπτυξης (Ρόκος, 2003), όπως άλλωστε επισημαίνεται σε εμπεριστατωμένες αναλύσεις κι άλλων εκπροσώπων της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας (Clémenson, 2012).

Την ίδια τύχη είχαν και σχετικά έγγραφα τα οποία κατατέθηκαν επίσημα στη Γενική Γραμματεία της Διάσκεψης προκειμένου να ληφθούν υπόψη στην τελική επεξεργασία του κειμένου "The future we want", όπως για παράδειγμα αυτό με θέμα "Sustainable Mountain Development with a focus on green economy and institutions" (Kohler, 2012) στο οποίο βασίστηκε και η εκτενής έκθεση με θέμα "Sustainable Mountain Development, Green Economy and Institutions. From Rio 1992 to Rio 2012 and beyond" (Kohler et. al., 2012), παρά τις όποιες σωστές επισημάνσεις τους προς την κατεύθυνση της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης των ορεινών περιοχών.

Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι ο επίσημος διαδικτυακός τόπος της Διασκεψης Ρίο+20 είναι ιδιαίτερα δύσχρηστος και η ανάκτηση των δημοσιευμένων πληροφοριών δύσκολη. Επίσης φαίνεται ότι η ενημέρωση του δικτυακού τόπου είναι επιλεκτική, καθώς η σημαντικότερη παράλληλη εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε για τα βουνά δεν αναφέρεται καν στις ιστοσελίδες του και εύλογα αναρωτιέται κανείς εάν οι παραλείψεις αυτές είναι τυχαίες. Για τον ίδιο λόγο οι συγγραφείς του παρόντος κειμένου επιφυλάσσουν για τυχόν πραγματοποίηση και άλλων εκδηλώσεων για τις ορεινές περιοχές στο πλαίσιο των εργασιών του Ρίο+20 οι οποίες όμως δεν αναφέρονται στην επίσημη ιστοσελίδα της Διάσκεψης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πρόσκληση στους πολίτες του κόσμου για το Περιβάλλον 1992

Στο φύλλο της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία» της 1ης Ιουνίου 1992 δημοσιεύθηκε η "Πρόσκληση στους πολίτες του κόσμου" συνοδευόμενη από το παρακάτω:

«Το κείμενο που ακολουθεί, αποτελεί μια πρόσκληση στους "πολίτες του Κόσμου", ενόψει της Παγκόσμιας Διάσκεψης του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που αρχίζει μεθαύριο στο Ρίο ντε Τζανέιρο. Όσοι το διαβάσουν και το ενστερνισθούν, ας το προσυπογράψουν. Συντάκτης του είναι ο καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Δημήτρης Ρόκος. Όσοι έχουν να προσθέσουν κάτι, μπορούν να το κάνουν γράφοντας στην "Ε". Ο ίδιος ο κ. Ρόκος το τιτλοφορεί, "σχέδιο κειμένου για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Πρωτοβουλίας". Η "Ε", δημοσιεύοντάς το, το προσυπογράφει ευχαρίστως».

Οι πολίτες του κόσμου που υπογράφουμε το κείμενο αυτό, ανεξάρτητα από εθνικές, ιδεολογικοπολιτικές, φιλοσοφικές και φυλετικές καταβολές:

- 1. ΑΝΤΙΑΜΒΑΝΟΜΑΣΤΕ** την οριακή κρισιμότητα των πολυδιάστατων περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το κοινό μας σπίτι, ο πλανήτης Γη σήμερα και συνεπώς την καταλυτική σημασία που μπορεί, κάτω από προϋποθέσεις, να έχουν για την ανθρωπότητα οι αποφάσεις της Παγκόσμιας Διάσκεψης του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη.
- 2. ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΟΥΜΕ** ότι πέρα από τις τεράστιες ευθύνες των κυβερνήσεων, των πολιτικοϊδεολογικών και κοινωνικών συστημάτων και των συναφών μοντέλων παραγωγής, ανάπτυξης και κατανάλωσης, τα οποία βασίστηκαν τελικά στον άκριτο μετασχηματισμό και την "καθυπόταξη" της φύσης, τον ανηλεή ανταγωνισμό και τη μεγιστοποίηση της απόδοσης και του κέρδους, **υπάρχουν και συγκεκριμένες μεγάλες δικές μας ευθύνες ως παθητικών, ανενεργών ή λιγότερο ενεργών πολιτών, που ανέχονται, ακολουθούν και στηρίζουν επιλογές, στάσεις και συμπεριφορές με προφανείς δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και πολιτισμικό μας περιβάλλον.**
- 3. ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ** να συμβάλουμε ουσιαστικά, ατομικά και συλλογικά και μέσα κι έξω από κόμματα και κοινωνικές, επιστημονικές και επαγγελματικές οργανώσεις, στη συγκρότηση ενός διεθνούς δικτύου πολιτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, επιστημονικών και καλλιτεχνικών πρωτοβουλιών των πολιτών του κόσμου με στόχο:
να στείλουμε οριστικά στο σπίτι τους τους χρεοκοπημένους πολιτικούς και τις κυβερνήσεις τους, που αφού σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό σχεδίασαν κι εφάρμοσαν πολιτικές, πολεμικού, ιδεολογικού, τεχνολογικού, βιομηχανικού και καταναλωτικού ανταγωνισμού με οδυνηρές για την ανθρωπότητα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα συνέπειες, αυτή την κρίσιμη στιγμή δεν θα πάρουν άμεσα, αξιόπιστα κι αποτελεσματικά μέτρα:
 - για τη διατήρηση και προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος των λαών της Γης,
 - για τη διάσωση των τροπικών δασών και την παρεμπόδιση της διάβρωσης, της ερημοποίησης και της υποβάθμισης των εδαφών,
 - για την ριζική αλλαγή των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, ώστε να μικρύνει το χάσμα Βορρά-Νότου και η συνεχιζόμενη μεταφορά πόρων από το φτωχό Νότο στον πλούσιο Βορρά, να μειωθεί η διαφορική υπερκατανάλωση ενέργειας, να σταματήσει ολοσχερώς η αναίτια πλέον κούρσα των εξοπλισμών, να μειωθούν οι δραματικά αυξανόμενες ανισότητες στον πρώτο κόσμο και να ελαχιστοποιηθούν οι εκπομπές των οξειδίων, κυρίως του άνθρακα, στην ατμόσφαιρα, η χρήση χλωροφθορανθράκων και η παραγωγή τοξικών αποβλήτων,
 - για το ριζικό επαναπροσανατολισμό της παιδείας και της έρευνας, ώστε οι νέοι πολίτες του κόσμου, μέσα κι έξω από τα πανεπιστήμια, αλλά και στους χώρους παραγωγής και δημιουργίας, να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται, να συνειδητοποιούν και να συνεκτιμούν με ολοκληρωμένο τρόπο την ευθύνη τους ως πολίτες, επιστήμονες κι εργαζόμενοι, μια που οι επαγγελματικές τους δραστηριότητες και επιλογές, αλλά και ο τρόπος ζωής τους μπορεί να στηρίζουν ολέθριες για τον πλανήτη μας και την ανθρωπότητα πολιτικές στάσεις και συμπεριφορές.
- 4. ΔΕΣΜΕΥΟΜΑΣΤΕ** ως πολίτες να αντισταθούμε:
 - στον κάθε φύσης και προέλευσης εκφυλισμό της δημοκρατίας,
 - στη διαφορική κι υποκριτική ευαισθησία της "νέας τάξης" απέναντι στα δικαιώματα των λαών της Γης και
 - στην προδιαγραφόμενη στα στρατηγικά κέντρα κι ελεγχόμενη δημιουργία και συντήρηση εστιών

τοπικών και περιφερειακών συρράξεων, που με τη σειρά τους θα "νομιμοποιούν" τις παρεμβάσεις κι επεμβάσεις τους.

Μπορούμε και πρέπει να απομυθοποιούμε τεκμηριωμένα με ειρηνικούς και δημοκρατικούς τρόπους κάθε επίδοξο σωτήρα, κάθε ανέξοδο ευχολόγιο και κάθε "σωστική επιχείρηση" που αποφασίζεται για λογαριασμό μας και πάντα ερήμην μας.

5. **ΔΕΣΜΕΥΟΜΑΣΤΕ** ως χρήστες ή καταναλωτές: να μην εξυπηρετούμε τα παιχνίδια της ασύδοτης πια ελεύθερης αγοράς, που υπερπαράγει, καταστρέφοντας τη φύση και διασπαθίζοντας κι εξαντλώντας τα φυσικά διαθέσιμα του πλανήτη μας, την ώρα που η πείνα, οι ασθένειες, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, η ερημοποίηση, η περιθωριοποίηση και η μόλυνση του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος επεκτείνονται όχι μόνο στο Νότο, αλλά και στα γκέτο του Βορρά.

Μπορούμε και πρέπει να αρνηθούμε την παραπλανητική διαφήμιση, αλλά και τις επιβαλλόμενες πλασματικές ανάγκες και να ρυθμίσουμε εμείς με τις συνειδητές επιλογές μας τις σχέσεις προσφοράς και ζήτησης.

6. **ΔΕΣΜΕΥΟΜΑΣΤΕ** ως επιστήμονες, πανεπιστημιακοί ερευνητές και δημιουργοί να μη συμβάλουμε άκριτα στην καταστροφική για τη φύση και την ανθρωπότητα εκμετάλλευση των πορισμάτων του έργου μας και στην εμπορευματοποίηση κάθε αξίας, ευαισθησίας και ομορφιάς στη ζωή μας.

Μπορούμε και πρέπει να μη δεχθούμε να καταντήσουμε δορυφορικοί εργαστηριακοί υπηρέτες του εμπορίου και της βιομηχανίας, παραγνωρίζοντας τον κοινωνικό ρόλο του επιστήμονα και του δημιουργού και την ευθύνη μας ως πολιτών.

7. **ΔΕΣΜΕΥΟΜΑΣΤΕ** ως άνθρωποι: να προσπαθήσουμε να μη συμβάλουμε με τις αδυναμίες μας, με τις κληρονομημένες στάσεις και τις βιασμένες συμπεριφορές μας στην επιβάρυνση του πλανήτη μας, στην εξαφάνιση της κοινωνικής αλληλεγγύης, στην υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής μας και στο ανώφελο ξόδεμά της σε σκοπούς και στόχους που τα κάθε είδους συμφέροντα με χίλιους και συχνότατα εξαιρετικά ελκυστικούς τρόπους μας επιβάλλουν.

Μπορούμε να αρνηθούμε τις αγοραίες αξίες του συρμού, την πλύση εγκεφάλου του συστήματος και των μαζικών μέσων επικοινωνίας του και την ισοπεδωτική χειραγωγήσή μας από τους κάθε είδους εκπροσώπους του "παλιού", που επιβιώνουν ακμαίοι, αλλά και αναπαράγονται με ευθύνη μας.

8. **ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ** ότι μια τέτοια προσπάθεια στις μέρες μας και δύσκολη είναι κι ανέφικτη για πολλούς από μας, αλλά και προορισμένη να αποτύχει για τους συμβιβασμένους ρεαλιστές.

Εμείς όμως έχουμε άλλη γνώμη.

Οι πολίτες του κόσμου, οι μέχρι σήμερα παροπλισμένοι, απογοητευμένοι κι ανενεργοί, συνειδητοποιούμε ότι η κρισιμότητα των περιστάσεων επιβάλλει την με ελεύθερη επιλογή μας χειραφετημένη συλλογική και ατομική πολιτική και κοινωνική μας δραστηριότητα, εκεί που ο καθένας μας νομίζει ότι μπορεί και θέλει να δράσει, χωρίς καμία καθοδήγηση, καμία ηγεσία, καμία χαρισματική ηγετική φυσιογνωμία και κανένα ψευδεπίγραφο όραμα.

Οι απλές, παλιές πανανθρώπινες αξίες της ειρήνης, της ομορφιάς, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της αρμονικής ζωής με τη φύση και τους ανθρώπους και της χαράς της δημιουργίας μας, φθάνουν κι είναι πια καιρός να πάρουν την εκδίκησή τους.

Η νέα και μόνη ανερχόμενη δύναμη στον κόσμο μας είναι οι υποψιασμένοι, συνειδητοί, ώριμοι, δημιουργικοί, υπεύθυνοι, χειραφετημένοι και ενεργοί πολίτες του.

Γιατί μόνο αυτοί μπορούν να αλλάξουν τους ηγέτες τους με την ψήφο τους, να ενθαρρύνουν ή να αποθαρρύνουν πολιτικές με την εμπιστοσύνη τους, να ελέγχουν την αγορά με τη ζήτησή τους, να στηρίζουν αξίες με τη στάση και το παράδειγμά τους και ν' ανοίξουν ένα παράθυρο στην ελπίδα με την υπευθυνότητα και την κοινωνική τους πράξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Contribution of the Metsovion Interdisciplinary Research Center (MIRC) of the National Technical University (N.T.U.A.) of Athens to the “Zero Draft” of the Outcome Document, Rio+20

Mountains

94. We recognize that mountains are highly vulnerable to global changes such as climate change [**human pressures, overexploitation and alienation of their traditional character because of the dominant ideology and development model - MIRC**] and are often home to communities including [of - MIRC deleted] indigenous peoples, who have developed [sustainable - MIRC deleted] [**dialectically documented and integrated - MIRC**] uses of their resources [**completely adapted and with respect to Man and his natural and cultural environment - MIRC**] yet are often marginalized, sometimes with high poverty rates, exposure to natural risks and food insecurity.

We recognize the benefits derived from mountains and their associated ecosystems. We also recognize the need to explore global, regional, national, and local mechanisms to compensate and reward mountain communities for the services they provide through [**cultural and - MIRC**] ecosystem protection.

[**We stress the importance of promoting Worthliving Integrated Development strategies and policies in mountainous regions at social, political, economic, cultural, environmental and appropriate technical/technological level, based on interdisciplinary, holistic and innovative methodologies of approaching, investigating and confronting the real problems and needs of mountains, taking into account the specific characteristics, possibilities and limitations of each mountainous area. - MIRC**]

[**We welcome and encourage alternative local, self-managed, cooperative, community-based, bottom-up initiatives and actions in order to safeguard mountainous environment and improve the living conditions of its people. - MIRC**]¹

¹ Με τονισμένα (bold) γράμματα επισημαίνονται οι προτεινόμενες αλλαγές/προσθήκες στο αρχικό κείμενο της διαβούλευσης, όπως αυτές διατυπώθηκαν από το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Παράγραφοι 210-212 του κειμένου “The future we want”, που υιοθετήθηκε στην Διάσκεψη Ρίο+20 και οι οποίες αναφέρονται στις Ορεινές Περιοχές²

210. We recognize that the benefits derived from mountain regions are essential for sustainable development. Mountain ecosystems play a crucial role in providing water resources to a large portion of the world's population; fragile mountain ecosystems are particularly vulnerable to the adverse impacts of climate change, deforestation and forest degradation, land use change, land degradation and natural disasters; and mountain glaciers around the world are retreating and getting thinner, with increasing impacts on the environment and human well-being.

210. Αναγνωρίζουμε ότι οι ωφέλειες που προέρχονται από τις ορεινές περιοχές είναι απαραίτητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα ορεινά οικοσυστήματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παροχή υδάτινων πόρων προς ένα μεγάλο τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού τα ευαίσθητα ορεινά οικοσυστήματα είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, την αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών, τις αλλαγές στις χρήσεις γης, στην υποβάθμιση της γης και τις φυσικές καταστροφές και οι ορεινοί παγετώνες σε όλο τον κόσμο υποχωρούν και γίνονται όλο και λεπτότεροι, με αυξανόμενες επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην ευημερία των ανθρώπων.

211. We further recognize that mountains are often home to communities, including indigenous peoples and local communities, who have developed sustainable uses of mountain resources. These communities are, however, often marginalized, and we therefore stress that continued effort will be required to address poverty, food security and nutrition, social exclusion and environmental degradation in these areas. We invite States to strengthen cooperative action with effective involvement and sharing of experience of all relevant stakeholders, by strengthening existing arrangements, agreements and centres of excellence for sustainable mountain development, as well as exploring new arrangements and agreements, as appropriate.

211. Επιπλέον αναγνωρίζουμε ότι τα βουνά είναι συχνά το σπίτι κοινοτήτων, μεταξύ των οποίων και αυτόχθονων και τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες έχουν αναπτύξει βιώσιμες χρήσεις των ορεινών διαθεσίμων. Ωστόσο, αυτές οι κοινότητες είναι συχνά περιθωριοποιημένες και γι' αυτό επισημαίνουμε ότι θα χρειαστούν διαρκείς προσπάθειες για την αντιμετώπιση της φτώχειας, της ασφάλειας των τροφίμων και της διατροφής, του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης στις περιοχές αυτές. Καλούμε τα Κράτη να ενισχύσουν δράσεις συνεργασίας με ενεργό συμμετοχή και ανταλλαγή εμπειριών από όλους τους σχετικούς παράγοντες, ενισχύοντας τις υπάρχουσες διατάξεις, συμφωνίες και κέντρα αριστείας για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, καθώς και διερευνώντας νέες διατάξεις και συμφωνίες, όπως αρμόζει.

212. We call for greater efforts towards the conservation of mountain ecosystems, including their biodiversity. We encourage States to adopt a long-term vision and holistic approaches, including through incorporating mountain-specific policies into national sustainable development strategies, which could include, inter alia, poverty reduction plans and programmes for mountain areas, particularly in developing countries. In this regard, we call for international support for sustainable mountain development in developing countries.

212. Κάνουμε έκκληση για περισσότερες προσπάθειες προς την διατήρηση των ορεινών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης και της βιοποικιλότητάς τους. Ενθαρρύνουμε τα κράτη να υιοθετήσουν μακροπρόθεσμο όραμα και ολιστικές προσεγγίσεις, ενσωματώνοντας πολιτικές ειδικά για τις ορεινές περιοχές στις εθνικές στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν, μεταξύ άλλων, σχέδια καταπολέμησης της φτώχειας και προγράμματα για τις ορεινές περιοχές, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στο πλαίσιο αυτό, κάνουμε έκκληση για διεθνή υποστήριξη για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

² Η μετάφραση των παραγράφων έγινε από το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. Μέχρι τη στιγμή δημοσίευσης του παρόντος κειμένου δεν έχει κυκλοφορήσει επίσημη μετάφραση του κειμένου “The future we want” στα Ελληνικά.

Βιβλιογραφία

- Brooks, B., 2012. *Rio+20, the unhappy environmental summit*, 23/6/2012, Associated Press (<http://news.yahoo.com/rio-20-unhappy-environmental-summit-071329905.html>)
- Γεροντέλη, Α., Δολόγλου, Α., Δοντά, Α., Γιαννακοπούλου, Στ., Γαλανού, Ε. και Ρόκος, Δ., 2010. *Συγκρότηση Βάσης Δεδομένων για τους τοπικούς πολιτισμούς των ορεινών περιοχών της Ελλάδας και την αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτησή τους με το ορεινό φυσικό περιβάλλον*, 6ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με θέμα «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών», 16-19 Σεπτεμβρίου 2010, ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π., Μέτσοβο. (http://www.ntua.gr/MIRC/6th_conference/presentations/1_main_sessions/1st_session/GERONTELE%20A%20-%20DOLOGLOU%20A%20-%20DONTA%20A%20-%20GIANNAKOPOULOU%20ST%20-%20GALANOS%20I%20-%20ROKOS%20D.pdf)
- Cléménçon, R., 2012. *Welcome to the Anthropocene: Rio+20 and the Meaning of Sustainable Development*, *Journal of Environment & Development*, 21(3) 311–338 (DOI: 10.1177/1070496512457289)
- Ford L., 2012. *Rio+20 politicians deliver 'new definition of hypocrisy' claim NGOs*, 21/6/2012, *Guardian* (<http://www.guardian.co.uk/global-development/2012/jun/21/rio20-politicians-hypocrisy-ngos>)
- ICIMOD, 2012. *ICIMOD addresses 'Way Forward after Rio +20' at World Conservation Congress*, 14/6/2012 (<http://www.icimod.org/?q=8409>)
- IISD, *Summary of the United Nations Conference on Sustainable Development*, 13-22 /6/2012, Vol. 27 No.51 Published by the International Institute for Sustainable Development (IISD) 25/6/2012 (<http://www.iisd.ca/uncsd/rio20/enb/>)
- Kohler, T., 2012. *Theme: Sustainable Mountain Development with a focus on green economy and institutions*, Submission to the Rio 2012 Secretariat for the Compilation Document (<http://www.uncsd2012.org/content/documents/7001%20CDE-Compilation%20submission-tko.pdf>)
- Kohler, T., Pratt, J., Debarbieux, B., Balsiger, J., Rudaz, G. and Maselli, D. (eds) 2012. *Sustainable Mountain Development, Green Economy and Institutions. From Rio 1992 to Rio 2012 and beyond*. Final Draft for Rio 2012. Prepared with an international team of experts (<http://pavilion.minam.gob.pe/en/node/65867>)
- Michailidou, E. and Rokos, D., 2011. *Greek Mountainous Areas: The Need for a Worthliving Integrated Development*, Regional Studies Association Annual International Conference, Newcastle, UK, 17-20 April 2011. (<http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2011/april-newcastle/papers/Michailidou.pdf>)
- Μιχαηλίδου, Ελ. και Ρόκος, Δ., 2010. *Κριτική Ανάλυση της Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Ορεινές Περιοχές*, 6^ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με θέμα «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών», 16-19 Σεπτεμβρίου 2010, ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π., Μέτσοβο. (http://www.ntua.gr/MIRC/6th_conference/presentations/1_main_sessions/1st_session/MICHAILIDOY%20E%20-%20ROKOS%20D.pdf)
- RIO Conventions Pavilion. Final Issue, Volume 200, No.10, 25 June 2012 (<http://www.iisd.ca/uncsd/rio20/pavilion/>)
- Ρόκος, Δ., 2012. *Η "ολική" πλανητική κρίση. Η Ελληνική εμπειρία και η ανάγκη για ριζική ανατροπή των κυρίαρχων "αναπτυξιακών" στερεοτύπων*, "ΟΥΤΟΠΙΑ", τ.96, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2011 και "ΤΕΤΡΑΔΙΑ", τ.61, Χειμώνας-Άνοιξη 2012 (http://www.survey.ntua.gr/environ/keimena/rokos-oliki_planitiki_krisi-2011.pdf)
- Ρόκος, Δ. (Εισαγωγή-Επιμέλεια), 2005α. *Περιβάλλον και Ανάπτυξη. Διαλεκτικές Σχέσεις και Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα, σελ. 255.
- Ρόκος, Δ., 2005β. *Πολιτικές Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος. Από τις Θεωρίες στην Πράξη*, Διεθνές Συνέδριο «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», "HELECO '05" Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, 3-6 Φεβρουαρίου 2005, Εκθεσιακό Κέντρο HELEXPO, Αθήνα.

- Ρόκος, Δ., 2003. *Από τη "Βιώσιμη" ή "Αειφόρο" στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη* (κείμενα 1963-2003), Εκδ. Οίκος Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα, σελ. 551.
- Ρόκος, Δ. 1996-2012. Από τις παραδόσεις του στο ΔΠΜΣ «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» του Ε.Μ.Π.
- Ρόκος, Δ., 1981 «*Κτηματολόγιο και Αναδασμός, Πολιτική Γης.*» Εκδ. Μαυρομαμάτης ΕΠΕ, Αθήνα, 1981 και Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 1989, σελ 273
- Ρόκος 1980. "*Φυσικά Διαθέσιμα και Ολοκληρωμένες Αποδόσεις*", Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1980 και ανατύπωση, Ε.Μ.Π., Αθήνα 1988 και 1992, σελ. 304
- UNCSD, 2012. *Current Ideas on Sustainable Development Goals and Indicators*, RIO 2012 Issues Briefs, No. 6. (http://www.uncsd2012.org/content/documents/218Issues%20Brief%206%20-%20SDGs%20and%20Indicators_Final%20Final%20clean.pdf)
- UNDP, 2004. *Cultural Liberty in Today's Diverse World, Human Development Report 2004*, United Nations Development Programme, Oxford University Press, Oxford.
- UNDP, 2003. *Millennium Development Goals: A compact among nations to end human poverty, Human Development Report 2003*, United Nations Development Programme, Oxford University Press, Oxford.
- UNDP, 2002. *Deepening Democracy in a Fragmented World, Human Development Report 2002*, United Nations Development Programme, Oxford University Press, Oxford.
- UNDP, 2001. *Making New Technologies Work for Human Development, Human Development Report 2001*, United Nations Development Programme, Oxford University Press, Oxford.
- UNDP, 2000. *Human Rights and Human Development, Human Development Report 2000*, United Nations Development Programme, Oxford University Press, Oxford.
- UNDP, 1999. *Globalization with a human Face, Human Development Report 1999*, United Nations Development Programme Oxford University Press, Oxford.
- UNDP United Nations, 2012. *The future we want*, Rio+20 United Nations Conference on Sustainable Development, Rio de Janeiro, Brazil, 20-22 June 2012. (<http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20June%201230pm.pdf>)
- Walsh, B., 2012. *What the Failure of Rio+20 Means for the Climate*, Time Science, 26/6/2012 (<http://www.time.com/time/health/article/0,8599,2118058,00.html>)
- Watts, J. and Ford, L., 2012. *Rio+20 Earth Summit: campaigners decry final document*, 23/6/2012 (<http://www.guardian.co.uk/environment/2012/jun/23/rio-20-earth-summit-document>)
- WWF, 2012. *Ενημέρωση Ρίο+20: Κανένα πολιτικό θαύμα στον ορίζοντα*, 19/6/2012 (http://www.wwf.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=908:-20-&catid=73:2008-09-16-12-11-40&Itemid=97)

Διαδικτυικές αναφορές

- Βικιπαίδεια, ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. *Αξιοβίωτη Ανάπτυξη*
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%B2%CE%AF%CF%89%CF%84%CE%B7_%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7
- ICIMOD at Rio+20 <http://www.icimod.org/rio20>
- International Institute for Sustainable Development (IISD) – Reporting Services Division
<http://www.iisd.ca/>
- Mountain Partnership <http://www.mountainpartnership.org/>
- Mountain Pavilion <http://pavilion.minam.gob.pe/>
- Rio+20 Dialogues <https://www.riodialogues.org/login>
- Rio+20, United Nations Conference on Sustainable Development <http://www.uncsd2012.org/>
- United Nations Conference on Environment and Development (UNCED or the Earth Summit)
 Rio de Janeiro, Brazil, 1992
http://www.un.org/esa/dsd/resources/res_docukeyconf_eartsumm.shtml